

Allvarlig kritik mot Sociala myndighetsnämnden i Härryda kommun för att en ung person vårdades vid en låsbar enhet vid ett särskilt ungdomshem trots att han inte var omhändertagen på en sådan grund som anges i 3 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Beslutet i korthet: Sociala myndighetsnämnden i Härryda kommun får allvarlig kritik för att vården av en ung person fortsatte vid en låsbar enhet vid ett särskilt ungdomshem trots att förvaltningsrätten hade beslutat att den unga personen skulle vara omhändertagen endast med stöd av 2 § LVU, och inte 3 § LVU.

Bakgrund

Den 23 juni 2015 beslutade ordföranden i Sociala myndighetsnämnden i Härryda kommun att med stöd av 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, omedelbart omhänderta AA:s son BB, född 2000. Beslutet grundades på att det fanns brister i hemmiljön (2 § LVU) och BB:s eget beteende (3 § LVU).

I beslutet om omedelbart omhändertagande angavs att BB skulle placeras vid Nereby ungdomshem, som är ett sådant särskilt ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse, SiS. SiS beslutade med stöd av 15 b § LVU att BB skulle vårdas vid en låsbar enhet.

Beslutet om omedelbart omhändertagande skickades till Förvaltningsrätten i Göteborg för prövning, dvs. underställdes förvaltningsrätten, som i ett beslut den 1 juli 2015 anförde att det var sannolikt att BB behövde beredas vård på grund av brister i sin hemmiljö (2 § LVU). Beslutet om omhändertagande fastställdes därför. Däremot fann förvaltningsrätten att det inte var sannolikt att BB behövde beredas vård på grund av sitt eget beteende (3 § LVU).

Efter att nämnden hade ansökt om att BB skulle beredas vård enligt LVU uppmärksammade rättens ordförande den 7 juli 2015 att BB var placerad på en låsbar enhet trots att han inte var omhändertagen med stöd av 3 § LVU. BB placerades då först tillfälligt hos sin far AA och överfördes nästa dag till en öppen avdelning på SiS ungdomshem Ljungbacken.

I en dom den 15 juli 2015 biföll förvaltningsrätten nämndens ansökan om vård och förordnade att BB skulle beredas vård med stöd av 1 och 2 §§ LVU.

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 17 augusti 2015, klagade BB:s far AA på socialförvaltningen i Härryda kommun. Han var missnöjd med bl.a. att BB utan lagstöd hade varit placerad på en låsbar enhet vid ungdomshemmet Nereby.

Utredning m.m.

JO hämtade in vissa handlingar, bl.a. journalanteckningar rörande BB, från socialförvaltningen i Härryda kommun och ungdomshemmet Nereby. Vidare lånade JO in Förvaltningsrätten i Göteborgs akt i mål nr 6258-2015.

Mot bakgrund av det som kom fram vid granskningen av handlingarna fann JO Lilian Wiklund anledning att anta att en befattningshavare som stod under JO:s tillsyn hade gjort sig skyldig till tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken. JO Lilian Wiklund beslutade därför den 5 november 2015 att inleda en förundersökning angående sådant brott och uppdrog åt kammaråklagaren CC att genomföra utredningen.

Förhör hölls med socialsekreteraren DD, som vid förhöret delgavs misstanke om tjänstefel. Under förundersökningen hölls även förhör enligt 23 kap. 6 § rättegångsbalken med socialchefen EE, enhetschefen FF och biträdande enhetschefen GG. Samtliga personer som det hölls förhör med var anställda vid socialförvaltningen i Härryda kommun.

Vissa ytterligare handlingar hämtades under förundersökningen in från socialförvaltningen och SiS.

JO Stefan Holgersson, som efterträtt Lilian Wiklund, fann inte anledning att fullfölja förundersökningen och beslutade därför den 24 oktober 2016 att lägga ned den. Han angav då att den fortsatta granskningen av socialnämndens handläggning skulle göras inom ramen för detta tillsynsärende.

JO begärde att Sociala myndighetsnämnden i Härryda kommun, mot bakgrund av det som hade kommit fram vid förhören med DD, EE, FF och GG, skulle yttra sig över nämndens ansvar för att BB utan lagstöd hade varit placerad på en låsbar enhet vid ungdomshemmet Nereby under tiden den 1–7 juli 2015.

Sociala myndighetsnämnden gav som sitt remissvar in ett yttrande som hade undertecknats av verksamhetschefen HH och enhetschefen JJ vid nämndens förvaltning. I yttrandet anfördes följande (*yttrandet återges här utan bilagor*):

Bakgrund

BB är en pojke på nu 16 år. Han och hans familj har varit i kontakt med socialtjänsten under större delen av hans uppväxt och haft stödinsatser. I juni 2015 utmynnade en utredning avseende BB i en ansökan om vård enligt LVU samt ett omedelbart omhändertagande enligt LVU.

Socialtjänstens handläggning av aktuellt ärende

2015-06-16 gjorde nämnden en begäran om offentliga biträden åt BB och hans vårdnadshavare till förvaltningsrätten utifrån utgången i pågående utredning.

2015-06-17 slutfördes utredning enligt 11 kapitlet 1 § socialtjänstlagen som utmynnade i förslag till beslut om att nämnden skulle ansöka om vård enligt 2 och 3 §§ LVU för BB. Utredningen signerades av socialsekreterare KK och t.f. enhetschef GG.

2015-06-18 ansökte nämnden om plats åt BB på SiS (Statens institutionsstyrelse). Nämnden ansökte om utredningsplats på öppen avdelning då en sådan placering bedömdes adekvat för BB utifrån hans aktuella vårdbehov.

Socialsekreterare lämnade ifrån sig den färdiga utredningen 2015-06-23 för att sociala myndighetsnämnden 2015-06-25 skulle fatta beslut utifrån det förslag som tjänstemännen hade lämnat. 2015-06-23 kommunicerades även utredningen med parterna i ärendet samt de offentliga biträdena.

2015-06-23 beslutade sociala myndighetsnämnden om att omedelbart omhänderta BB med stöd av 6 § LVU utifrån att BB:s pappa stod fast vid att han skulle hålla BB gömd och att BB skulle få bli hämtad med våld om han ska tas ifrån sin pappa. BB:s pappa berättade inte för socialtjänsten eller BB:s mamma var han och BB befann sig. Samma dag sammanställde ansvarig socialsekreterare i ärendet underställan till förvaltningsrätten som dagen därpå (2015-06-24) faxades till förvaltningsrätten.

Vad gäller frågan om vart BB skulle placeras i samband med det omedelbara omhändertagandet så undersöktes och övervägdes olika placeringsalternativ. Frågan hanterades av ansvarig socialsekreterare och metodhandledare på enheten. Utifrån att BB redan stod i kö för utredningsplats inom SiS, togs kontakt med SiS, som kunde erbjuda plats för BB på en akutavdelning på ungdomshem Nereby. Denna plats bedömdes av ansvariga socialsekreterare samt metodhandledare lämplig för BB utifrån att nämnden precis gjort bedömningen att BB var i behov av vård enligt 2 och 3 §§ LVU. Nereby är också ett ungdomshem inriktat mot yngre ungdomar.

2015-06-23 fattade således sociala myndighetsnämndens ordförande också beslut enligt 11 § LVU om att BB skulle vara placerad på Nereby ungdomshem. Han blev av SiS inskriven på en låsbar akutavdelning. Beslutet enligt 11 § LVU överklagades av BB:s offentliga biträde och överklagan inkom 2015-07-01. Nämndens svar på överklagan skickades till förvaltningsrätten 2015-07-06.

2015-06-24 tog verksamhetschef emot synpunkter från BB:s offentliga biträde vad gäller verkställandet av det omedelbara omhändertagandet.

2015-06-25 fattade sociala myndighetsnämnden beslut om att hos förvaltningsrätten ansöka om vård enligt 2 och 3 §§ LVU för BB. Ansökan skickades till förvaltningsrätten samma dag.

2015-06-26 inkommer kallelse till muntlig förhandling i förvaltningsrätten gällande ansökan om vård enligt 2 och 3 §§ LVU. Tid för förhandling är 2015-07-07.

2015-07-01 fastställde Förvaltningsrätten i Göteborg beslutet enligt 6 § LVU och meddelade beslutet via fax, som inkom till sociala myndighetsnämnden kl. 16.43 samma dag d.v.s. efter kommunens stängning. Således togs beslutet emot av tjänstemännen först 2015-07-02.

2015-07-02 läste troligen de två socialsekreterarna som hade haft hand om det omedelbara omhändertagandet samt metodhandledare (arbetsledare) beslutet i sin helhet. Den gemensamma tolkningen var att beslutet enligt 6 § LVU var fastställt, att grunderna för vård enligt 3 § var svaga då förvaltningsrätten skriver ”därför är det inte sannolikt att BB till följd av sitt beteende behöver beredas vård med stöd av 3 § LVU.” Aktuella tjänstemän uppfattade att frågan skulle komma att avgöras slutligt vid förvaltningsrättens bedömning av ansökan om vård enligt

LVU efter muntlig förhandling och vid meddelande av dom. Något övervägande/ställningstagande om det förelåg behov av omgående omplacering gjordes inte då uppfattningen utifrån förvaltningsrättens fastställande var att det fanns lagstöd för fortsatt vård på den låsbara avdelningen åtminstone fram till dess att dom meddelas avseende ansökan om beredande av vård enligt 2 och 3 §§ LVU.

2015-07-02 fick nämnden besked från placeringsansvarig på SiS att BB fått plats för utredning på SiS ungdomshem, Ljungbacken, avdelning Villan, som är en öppen avdelning, från och med 2015-07-08. De socialsekreterare som arbetade i ärendet just då samt metodhandledare konstaterade då att om förvaltningsrätten finner att det inte finns grund för vård enligt 3 § LVU när dom meddelas vad gäller ansökan om vård, kan BB vara placerad på avdelning Villan med fortsatt lagstöd.

2015-07-03 planerades den kommande omplaceringen.

2015-07-06 fattade ordförande i sociala myndighetsnämnden beslut om yttrande till förvaltningsrätten vad gäller akutplaceringen på SiS, Nereby, den låsbara akutavdelningen.

2015-07-07 hölls muntlig förhandling i förvaltningsrätten vad gäller nämndens ansökan om vård enligt 2 och 3 §§ LVU. Under sittande förhandling inser/förstår domaren att BB är fortsatt placerad på låsbar akutavdelning trots att förvaltningsrätten i sitt beslut gällande 6 § LVU bedömt att det sannolikt inte finns grund för vård enligt 3 § LVU. Omedelbart bestäms det att BB inte ska återvända till den låsbara avdelningen. Nästkommande dag 2015-07-08 finns plats för BB på öppen utredningsavdelningen, enligt planeringen. Fram till dess görs överenskommelse att BB ska vara hos sin pappa.

2015-07-15 meddelade Förvaltningsrätten i Göteborg dom. Förvaltningsrätten beslutade om att BB skulle beredas vård enligt 1 § andra stycket och 2 § LVU. Förvaltningsrätten bedömde att det inte fanns grund för vård med stöd av 3 § LVU. När domen meddelades var BB placerad och inskriven på en öppen avdelning.

2015-07-15 meddelar även förvaltningsrätten dom vad gäller det överklagade beslut enligt 11 § LVU, d.v.s. placeringsfrågan. Förvaltningsrätten avslår överklagandet och skriver i sin dom att: "Förvaltningsrätten har i beslut som avkunnats i samband med muntliga förhandlingen förklarat att BB med omedelbar verkan ska förflyttas från låst och till öppen avdelning vid Nereby ungdomshem, vilket också har skett. Det har i övrigt inte framkommit skäl att ändra nämndens beslut om placering av BB".

Bemötande av klagomål och begången fel

Sociala myndighetsnämnden är av uppfattning att det beslut som förvaltningsrätten meddelade 2015-07-01 är otydligt. Förvaltningsrätten meddelade beslutet utan att tydligt eller särskilt påtala/meddela att socialtjänsten borde uppmärksamma det faktum att det omedelbart saknades grund för vård utifrån socialt nedbrytande beteende, för att på så sätt uppmärksamma nämnden på att den låsbara placeringen av BB omedelbart också behövde upphöra. Inte heller något av de offentliga biträdena kontaktade socialtjänsten och uppmärksammade socialtjänsten på situationen och att en omplacering av BB inte skedde per omgående från socialtjänstens sida. Sociala myndighetsnämnden ställer frågan om hur de offentliga biträdena tolkade förvaltningsrättens beslut i samband med att det meddelades. Om det var uppenbart utifrån förvaltningsrättens beslut att det redan 2016-07-01 saknades lagstöd för placering på §12-hem – låsbar enhet – borde åtminstone något av de offentliga biträdena kontaktat socialtjänsten och påtalat detta innan den muntliga förhandlingen 2016-07-07. Nämnden är av uppfattningen att alla parter, inklusive sociala myndighetsnämnden, först vid sittande förhandling förstod att en misstolkning av förvaltningsrättens beslut kanske hade gjorts och därmed också ett fel sannolikt hade blivit begånget. Omedelbart, vid sittande förhandling, vidtogs åtgärder och BB återvände inte till vård på låsbar enhet.

I efterhand konstateras det att tjänstemännen borde efter att ha tagit del av förvaltningsrättens beslut kontaktat ansvarig rådman och försäkrat nämnden om att rätt tolkning av beslutet hade gjorts av nämnden utifrån att beslutet var otydligt.

Aktuell situation

BB är fortsatt omhändertagen enligt 2 § LVU. Utredningsplaceringen på avdelning Villan slutfördes och därefter omplacerades BB till Broarp HVB 2015-11-09 som är inriktade på ungdomar med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. 2016-04-27 omplacerades BB till SiS ungdomshem Ljungbacken, avdelning Slussen, som är en öppen behandlingsavdelning inom SiS med anledning av att Broarp sa upp BB på grund av hans beteende. 2016-09-20 fattade sociala myndighetsnämnden beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU utifrån BB:s accelererande utagerande beteende. Vården enligt 2 § LVU bedöms inte längre räcka för att tillgodose BB:s behov utifrån eget BB:s eget beteende. BB:s eget destruktiva beteende har eskalerat. Hans utagerande beteende och icke medverkan i vården bedöms utgöra ett socialt nedbrytande beteende. Kriterierna för fortsatt vård även med stöd av 3 § LVU bedöms vara uppfyllda. 2016-10-28 meddelade Förvaltningsrätten i Göteborg dom och beslutade om att BB även ska beredas vård enligt 3 § LVU. BB är fortsatt placerad på avdelning Slussen. Förvaltningsrättens dom är överklagad.

Nämndens egen bedömning av sin handläggning

Efter den process som aktuella frågan fört med sig, efter att flertalet tjänstemän har granskat handläggningen i aktuell fråga, är det mer uppenbart att en bristande tolkning gjorts av förvaltningsrättens beslut. I dagsläget är numera mer uppenbart och klart att det fattades grund för fortsatt placering av BB på låsbar enhet från dess att beslutet meddelades. Det var först vid den muntliga förhandlingen 2015-07-07 som nämnden uppmärksammades på att en omplacering till öppen enhet borde ha gjorts. Det var då förvaltningsrätten som uppmärksammade detta.

För att nämnden inte ska begå liknande misstag igen har rutiner reviderats. De hjälper tjänstemännen att vara extra uppmärksamma på att det finns lagstöd för placering på låsbar enhet utifrån vilken grund ett omedelbart omhändertagande görs samt hur förvaltningsrätten bedömer grunderna. Det framgår också i den reviderade rutinen att kontakt ska tas med domstolen om beslut eller domar är otydliga.

Socialtjänstens sammantagna bedömning är att det är mycket olyckligt att BB varit placerad på låsbar enhet under perioden 2015-07-02 till 2015-07-07. Nämnden finner dock inte att något uppsåtligt fel eller fel på grund av oaktsamhet har begåtts å nämndens vägnar. Nämndens uppfattning är att förvaltningsrättens beslut inte var tillräckligt tydligt och att olika bedömningar kunnat göras utifrån texten i beslutet. Vid eventuell liknande situation i framtiden kommer dock nämnden att agera annorlunda.

Nämnden bifogade till remissvaret bl.a. förvaltningens reviderade rutin för omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.

Advokaten LL kom, som ombud för AA, in med ett yttrande över remissvaret.

Rättslig reglering m.m.

Socialnämnden har ett ansvar för att barn och unga får vård och fostran utanför det egna hemmet om deras bästa motiverar det (5 kap. 1 § socialtjänstlagen [2001:453], SoL). Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdomar ska göras i samförstånd med de unga och deras vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen. Barn och ungdomar kan under vissa förutsättningar beredas

vård utan samtycke med stöd av LVU. Sådan vård kan beslutas på grund av brister i ett barns hemmiljö (2 § LVU) eller den unges eget beteende (3 § LVU).

Beslut om vård med stöd av LVU meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden (4 § LVU).

Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas, om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU och rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras (6 § LVU). Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande.

Ett beslut om omedelbart omhändertagande ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades (7 § LVU). Rätten ska då pröva beslutet.

Vård enligt LVU ska anses påbörjad när den unge på grund av ett beslut om omedelbart omhändertagande eller om vård har placerats utanför sitt eget hem (10 § LVU). Socialnämnden bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden (11 § LVU).

För vård av unga som på någon grund som anges i 3 § LVU behöver stå under särskilt noggrann tillsyn ska det finnas särskilda ungdomshem (12 § LVU). Om socialnämnden har beslutat att den unge ska placeras i ett särskilt ungdomshem ska SiS anvisa plats i ett sådant hem. Om den unge vårdas på någon grund som anges i 3 § LVU, dvs. den unges eget beteende, får han eller hon hindras att lämna hemmet och i övrigt underkastas den begränsning av rörelsefriheten som är nödvändig för att vården ska kunna genomföras (15 § LVU). SiS kan då besluta om att den unge ska beredas vård vid en enhet inom hemmet som är låsbar eller på annat sätt inrättad för särskilt noggrann tillsyn, om det är nödvändigt med hänsyn till den intagnes, övriga intagnas eller personalens säkerhet, eller om det är nödvändigt för att förhindra att den intagne avviker eller för att i övrigt genomföra vården (15 b § LVU).

Det finns inte något formellt hinder mot att den som vårdas med stöd av 2 § LVU placeras vid ett särskilt ungdomshem. Vissa särskilda ungdomshem kan även ta emot ungdomar som vårdas på frivillig grund med stöd av bestämmelserna i socialtjänstlagen. Beträffande barn och ungdomar som är placerade vid ett särskilt ungdomshem med stöd av 2 § LVU eller socialtjänstlagen gäller enligt 18 § LVU bestämmelserna i 16 § LVU om förbud mot att vid hemmet inneha viss angiven egendom och 17 § LVU om kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning. Däremot gäller inte bl.a. bestämmelsen i 15 § LVU om att den unge får hindras att lämna hemmet eller den i 15 b § LVU om vård vid en låsbar enhet.

Bedömning

Min granskning är inriktad på vad som var orsaken till att BB vårdades vid en låsbar enhet vid ungdomshemmet Nereby under tiden den 1–7 juli 2015.

Som jag har redogjort för tidigare ska socialnämnden med utgångspunkt i den unges behov bestämma var han eller hon ska vistas under vårdtiden. Nämnden kan i vissa fall besluta om att placera den unge vid ett särskilt ungdomshem. Eftersom det finns begränsningar av ungdomshemmets befogenheter om den unge vistas i hemmet på en annan grund än de som anges i 3 § LVU är det viktigt att nämnden informerar ungdomshemmet om vad som är grunden för vården. Av samma anledning måste nämnden meddela ungdomshemmet om grunden för vården ändras under placeringstiden.

Socialnämndens handläggning av BB:s ärende

Den 1 juli 2015 angav förvaltningsrätten att det underställda beslutet om omedelbart omhändertagande fastställdes. Av förvaltningsrättens motivering framgick tydligt att BB skulle vara omhändertagen på grund av brister i hans hemmiljö (2 § LVU). Förvaltningsrätten fann emellertid inte att det fanns skäl för att BB skulle vara omhändertagen på grund av sitt eget beteende (3 § LVU). Det fanns efter förvaltningsrättens beslut således inte längre förutsättningar för att BB skulle vårdas vid en låsbar enhet. Trots förvaltningsrättens beslut blev BB kvar vid den låsbara enheten fram till den 7 juli 2015 då han omplacerades.

Det uppkom en fråga om huruvida någon befattningshavare vid socialförvaltningen hade gjort sig skyldig till tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken. Enligt denna bestämmelse kan den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften dömas för tjänstefel. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller till andra omständigheter är att anse som ringa, ska inte dömas till ansvar.

Såvitt framgick av utredningen fanns det inte grund för att anta att befattningshavare vid socialförvaltningen uppsåtligen har åsidosatt de uppgifter som gäller för hans eller hennes uppgifter. Frågan var i stället om någon hade varit oaktsam på sådant sätt att straffrättsligt ansvar måste utkrävas.

När det gäller frågan rent allmänt om hur oaktsamhet enligt 20 kap. 1 § brottsbalken ska bedömas är utgångspunkten för tjänstefelsansvaret att det av hänsyn till rättssäkerheten bör ställas särskilda krav på noggrannhet och omsorg på områden inom den offentliga verksamheten där det är fråga om myndighetsutövning. Av allmänna principer följer dock att straffrättsligt ansvar inte ska komma i fråga för varje avvikelse från den eftersträlvade normen; en viss marginal föreligger alltid mellan det helt aktsamma och det oaktsamma. Vid bedömningen av om en offentlig befattningshavare har handlagt oaktsamt är det i första hand av betydelse vilka krav på noggrannhet och omsorg som uppgiften har innefattat. Detta får, som i andra motsvarande sammanhang,

vågas mot omständigheter som hänför sig till den enskilde personligen, t.ex. hans eller hennes kunnighet, utbildning och erfarenhet eller att han eller hon har handlat under tidspress (se bl.a. NJA 2002 s. 188).

Förvaltningsrättens beslut kom in till förvaltningen efter kontorstid den 1 juli 2015. Socialnämnden tog således del av beslutet först nästa morgon. Den som vid förvaltningen hade ansvaret för ärendet borde då ha läst beslutet noga och därefter utan dröjsmål ha sett till att ungdomshemmet informerades om att BB inte längre vårdades på en sådan grund som anges i 3 § LVU. Det förhållandet innebar ju att ungdomshemmet inte skulle fortsätta att vårda BB vid en låsbar enhet.

Socialnämnden informerade dock inte ungdomshemmet om att grunden för vården av BB hade ändrats. Det gick under förundersökningen inte att få fullständig klarhet i vilka som tog del av förvaltningsrättens beslut, vilket ansvar olika befattningshavare vid förvaltningen hade i BB:s ärende och vilka bedömningar som gjordes med anledning av beslutet. Oklarheterna bidrog till att jag inte fann det möjligt att slå fast att någon enskild tjänsteman skulle åtalas för det inträffade. Jag har alltså inte funnit skäl att väcka åtal mot någon tjänsteman för tjänstefel, men jag vill understryka att det finns anledning att se mycket allvarligt på det inträffade. BB har de facto varit utsatt för ett oriktigt frihetsberövande under tiden den 1–7 juli 2015.

Nämnden har i sitt yttrande uppgett att de två socialsekreterare som hade haft hand om det omedelbara omhändertagandet samt metodhandledaren troligen läste förvaltningsrättens beslut i sin helhet den 2 juli 2015. Deras tolkning av beslutet var enligt remissvaret att det, i vart fall till dess att förvaltningsrätten meddelade dom i frågan om vård, fanns lagstöd för fortsatt placering vid en låsbar enhet. Som framgår av det jag har anfört ovan delar jag inte denna uppfattning. Det är viktigt att ansvarig tjänsteman gör en tillräckligt omsorgsfull genomläsning av ett domstolsbeslut för att kunna bedöma vilken betydelse som beslutet kan ha.

I remissvaret har nämnden anfört att de interna rutinerna för handläggningen av LVU-ärenden har reviderats för att liknande misstag inte ska göras i framtiden. Det är givetvis önskvärt och lämpligt att förvaltningen har interna skriftliga rutinbeskrivningar med tydliga instruktioner om bl.a. kontroll av inkomna domstolsavgöranden. Inte minst när det gäller ärenden som rör tvångsvård måste det dock kunna krävas att den enskilda handläggaren, och givetvis även hans eller hennes överordnade, har grundläggande kunskaper om den lagstiftning som styr handläggningen så att ärendet hanteras formellt korrekt.

När det gäller ärenden som rör tvångsvård krävs att samtliga befattningshavare vid socialnämndens förvaltning tar sitt ansvar för handläggningen och fullgör sina uppgifter med stor noggrannhet. Jag vill även betona vikten av att det vid förvaltningen finns en tydlig ansvarsfördelning vid handläggningen av ärenden som rör tvångsvård.

I det här fallet har det funnits brister i både kunskap om tillämpningen av reglerna på området och rutiner vid förvaltningen, vilket fick till följd att BB var frihetsberövad utan lagstöd under flera dagar. Nämnden förtjänar allvarlig kritik för det inträffade.

Jag vill även påpeka att det i nämndordförandens beslut om omedelbart omhändertagande den 23 juni 2015 inte angavs om beslutet grundades på sådana omständigheter som anges i 2 eller 3 § LVU. I nämndens underställan till förvaltningsrätten framgick dock att nämnden avsåg att ansöka om vård med stöd av både 2 och 3 §§ LVU. På grund av de rättsverkningar som är knutna till ett beslut om omedelbart omhändertagande bör det av beslutet framgå om detta grundar sig på omständigheter som anges i 2 § och/eller 3 § LVU (prop. 1979/80:1 del A s. 590). JO har tidigare ifrågasatt om inte 6 § LVU borde förtydligas i detta avseende. Jag kan i denna del rent allmänt hänvisa till de uttalanden som JO har gjort i sitt yttrande över betänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71), JO:s dnr R 107-2015.

Avslutande synpunkter

Socialnämnden fattar inom ramen för sin verksamhet ofta beslut som är mycket viktiga för de enskilda personer som berörs av besluten. Socialnämndens personal ska ha den kunskap och erfarenhet som de behöver för att fatta rätt beslut och för att handläggningen ska vara rättssäker (se bl.a. 3 kap. 3 § andra stycket SoL). Dessa krav har särskild betydelse vid administrativa frihetsberövanden.

Det som har kommit fram i detta ärende visar att flera handläggare vid socialförvaltningen inte verkar ha förstått innebörden av förvaltningsrättens beslut. Det råder också en betydande oklarhet om vem som hade det egentliga ansvaret för att BB:s ärende handlades på ett korrekt sätt. JO har även i tidigare ärenden som har rört handläggningen av ärenden angående tvångsvård noterat att socialnämndens verksamhet bedrivs på ett sådant sätt att de stränga formella kraven på handläggningen av ärenden angående tvångsvård inte alltid uppfylls. Jag kan härvid hänvisa till bl.a. JO 2016/17 s. 536, dnr 3864-2013, JO 2009/10 s. 281, dnr 4613-2006, och JO 2010/11 s. 368, dnr 1718-2008. Det finns enligt min mening skäl att överväga behovet av åtgärder för att förbättra socialförvaltningarnas kunskap om handläggningen av ärenden som rör tvångsvård. Det kan också finnas skäl att skapa tydligare rutiner så att det står klart vem som vid nämndens förvaltning ska ha ansvaret för att t.ex. läsa domstolsbeslut och avgöra vilka eventuella åtgärder som bör vidtas med anledning av beslutet. Jag skickar därför en kopia av detta beslut till Socialstyrelsen som får ta ställning till om styrelsen kan bidra till förbättringar på de områden som jag har pekat på.

Regeringen har nyligen utsett en särskild utredare som ska göra en översyn av socialtjänstlagen och vissa av socialtjänstens uppgifter (S 2017:03). Utredaren ska bl.a. se över och lämna förslag om en kompetens- och kunskapsbaserad

socialtjänst. Jag skickar därför en kopia av beslutet till utredningen Översyn av socialtjänsten.

Ärendet avslutas.